

Asia: VN/17575/2021-OKM-72

Luonnos hallituksen esitykseksi SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne esitykseen sisältyvistä ehdotuksista

Akavan sairaanhoitajat ja Taja (myöhemmin Taja) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta SORA-säännösten muuttamisesta.

Taja pitää esitystä pääosin oikeasuuntaisena. Esitys sisältää ratkaisuja SORA-prosesseihin liittyviin ongelmiin ja vahvistaa erityisen haavoittuvaisten ihmisryhmien suojelua, unohtamatta kuitenkaan opiskelijoiden oikeusturvaa.

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjällä ja korkeakoululla olisi oikeus pyytää opiskelijalta ote rikosrekisteristä myös silloin, jos koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä sisältyy iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden parissa työskentelyä. Taja pitää ehdotusta hyvänä toimenpiteenä kyseisten, erityisen haavoittuvaisten ihmisryhmien suojeluksi. On kuitenkin tärkeää huomioida, että perustelut rikosrekisteriotteen pyytämiseen ja otteen laajuus ovat oikeasuhteiset, vastaavasti kuin nykylainsäädännössä on säädetty alaikäisten parissa työskentelystä (esim. ammattikorkeakoululain 34 §:n 4 momentti).

Ehdotus opiskeluoikeuden peruuttamisesta rikostaustan perusteella myös iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden parissa työskenteleville on Tajan mielestä kannatettava, jos se tulee vastaavanlaiseksi kuin alaikäisten parissa työskenteleville. Rikosrekisteriotteen maksuttomuus opiskelijalle on myös tärkeää. Kuitenkin Tajan näkemyksen mukaan rikosrekisteriotteen pyytäminen vain kerran opintojen aikana, ennen näiden haavoittuvaisten ryhmien hoitoon osallistumista, on ongelmallinen. Tutkinto-opintojen pituus ja nykyisin yhä pidemmiksi venyvät opiskeluajat aiheuttavat sen, että esimerkiksi 3–4 vuotta aiemmin näytetty rikostaustaote ei välttämättä pidä enää paikkaansa.

Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun olisi jatkossa mahdollista evätä opiskelijan pääsy koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, jos hänet on määrätty huumausainetestaukseen tai jos häntä kohtaan on vireillä opiskelijaoikeuden peruuttamista koskeva asia ja on perusteltua syytä epäillä, että henkilö vaarantaisi muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta. Ehdotetut turvaamistoimet rajaisivat opiskelijan mahdollisuutta edistää opintojaan epäämisen aikana, mutta eivät estäisi opintojen jatkamista kokonaan. Taja muistuttaa, että epäämistöimien tulee olla aina oikeassa suhteessa opiskelijan opintojen ja tekojen kesken. Olisi tärkeää määritellä tarkasti, mistä kaikesta (minkä tyyppisestä) opetuksesta osallistumisoikeus voitaisiin evätä.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan opiskeluoikeus olisi mahdollista peruuttaa ammatillisessa koulutuksessa, yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa, mikäli opiskeluoikeuden pidättämisestä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä olisi kulunut kuusi kuukautta eikä pidättämisen perusteena ollut peruste olisi tuossa ajassa poistunut. Taja näkee positiivisena, että ammatillisen koulutuksen järjestäjillä ja korkeakouluilla olisi selkeät ja perustellut keinot varmistaa opiskelijan tilanne myös niissä tapauksissa, kun asia ei ratkea kohtuullisessa ajassa. On tärkeää, että kouluilla on mahdollisuuksia varmistaa, että opiskelijat täyttävät opiskelijaksi ottamisen edellytykset myös opintojen aikana.

Kommentit ehdotusten vaikutuksista

Tajan näkemyksen mukaan ehdotusten vaikutuksia on arvioitu esityksessä kattavasti, huomioiden niin asiakas- ja potilasturvallisuuden kuin opiskelijoidenkin oikeudet. Taja kuitenkin muistuttaa, että useat esityksen ehdotukset lisäisivät ammatillisen koulutuksen tarjoajien ja korkeakoulujen työntekijöiden työmäärää mm. jälkiohjauksen vahvistamisen ja hallinnollisen työn lisääntymisen myötä. On varmistettava, että kouluilla on varattavissa riittävät resurssit tähän työhön.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että SORA-lainsäädäntö mahdollistaisi jo tutkinto-opintoihin ottamisen yhteydessä soveltuvuuden arvioinnin. Näin opiskelijalta ei kuluisi turhaa aikaa opintoihin, joista hän ei lopulta voisi valmistua. Lisäksi "turha" kouluttaminen veisi paikan joltakin soveltuvalta ja kuluttaisi sekä kouluttajan että yhteiskunnan varoja.

Mitä näkemyksiä teillä on ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta?

Taja pitää ajatusta ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen yhteisestä SORA-oppaasta kannatettavana. SORA-prosessien käytäntöjen täsmentäminen ja yhdenmukaistaminen eri koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen välillä tukee opiskelijoiden yhdenvertaisuuden toteutumista.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Taja on Suomen Psykologiliiton kanssa yhtä mieltä siitä, että sora-prosessin tulee olla yksi viimesijaisista keinoista. Taja korostaa opiskelijavalintaprosessin merkitystä soveltuvuuden arvioinnissa. Korostamme riittäviä opinto-ohjauspalveluja ja tukea niin opintojen aikana, kuin uravalintaa tehtäessä.

Junno Anna-Kukka
Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry